

Azken migrazioa multikulturalismoaren aitabitxiarentzat

Stuart Hall kultur teorialari eta soziologo jamaikarra hil zen joan den astean. 82 urte zituen eta 1997tik zegoen unibertsitate irakaskuntzatik erretiraturata. Haren lanek eragin nabarmena izan dute XX. mendeko ikasketa kulturalen garapenean.

| GORKA BEREZIARTUA MITXELENA |

1951N IRITSI ZEN Britainia Handira Jamaikatik eta bidaia horrek bizitza osorako ekipajea eman zion: migrazioaren esperientzia. Stuart Hall posizio on xamarrean zegoen familia bateko seme –aita United Fruit konpainiako kontabilitate buru izan zen–, XX. mende erdialdean Karibeko irlatik Erresuma Batua aldatu zen gazte jamaikar multzo handiko kide zen.

Eskola britainiarra jaso zuen sorterrian, baina ez zen erabat eroso ingeles artean, “arrotz ezagun” gisa imajinatzen zuen bere burua. Eta horrek bere lan teorikoan berebiziko eragina izan zuen. Imanol Galfarsoro Leedseko unibertsitateko irakasle eta *Lapiko Kritikoa* agerkari digitaleko kideak azaldu du: “Bere esperientzia migrariak halabeharrezko eragina du ‘diaspora’ nozioari esanahi berriak emateko orduan. Hallen arabera, mundu modernoan identitatea etengabe dago erai-kuntzan. Identitatea joko zabal eta konplexu da eta inoiz ez dago guztiz osatuta”.

Hallek, hortaz, biak zeramatzan migratzailearen maletan, zama eta oparia: sorterriaren eta bizileku berriaren arteko harremanak negoziatzeko “kontzientzia bikoitza” garatzeko premia –Galfarsorok W. E. B. Du Bois soziologo estatubatuarra aipatuz dioen moduan–, eta prozesu hori inoiz bururaino eramango ez zuela jakiteak ematen zion zabalatasuna.

Birminghameko ikasketa kulturalak

New Left Review agerkari ezkertiarren sortzaileetakoa izan zen eta Britainia Handiko intelektual gailenetakoa. Josu Amezaga EHUKo irakasleak Birminghameko Centre for Contemporary Cultural Studies (CCCS) ikertegiko

figura garrantzitsuenetakotzat jo du –1972an zentro horretako zuzendari izendatu zuten Hall–. Frankfurteko eskolarekin batera, ikasketak kulturalen azken hamarkadetako garapenean funtsezko gunea izan da CCCS. Bien arteko aldea zera da, Amezagaren arabera: “Frankfurteko eskola goi mailako arte eta kulturaren azterketan aritu zen gehien bat eta Birminghamekoa berriz, herri kulturaren”.

Estatus gutxi daukaten forma kulturalak aztergai seriotzat hartu eta hariak lotuz, politikarekin eta boterearekin duten harremana zein den ikertzea hartu zuten helburu ikasketak kultural britainiarren sustatzaileek. Puntu komun garrantzitsua izan zuten Frankfurteko teorialariek: “Bi eskolek bat egiten dute gizartearen inguruko ikuspegi kritikoan”, Amezagak azaldu duenez. Birminghameko ikerlarien lanak oihartzun zabalagoa izan zuten munduan ingelesez jardun zutelako; eta aldiz, Alemaniako teorialarien lan esanguratsu zenbait berandu arte ez ziren beste hizkuntzetan itzulita argitaratu.

Amezagak seinatu du ondorengo hamarkadetan Hallen eta inguruko ildotik abiatuta zenbait egile “postmodernismo hutsalean” erori direla, baina uste du Ingalaterran lortu dutela zorrotasun kritikoari eustea.

Thatcherismoari kritika

Kultura eta identitatearen inguruko auzietan murgiltzeaz gain, Hall bizi zuen garaiko politikaren analisisan ere aritu zen. “Antologikoa” da Galfarsororen ustez Margaret Thatcher Erresuma Batuko lehen ministroaren oinarri ideologikoei egin zien kritika.

Aretxabaletako irakasleak azaldu du pentsalari jamaikararen arabera zein zen politi-

Otsailaren 10ean hil zen Stuart Hall, ikasketa kultural britainiarren figura ezinbestekoa.

kari kontserbadoreak ekarritako berritasuna: “Burutzen duen konbinaketan datza: nola batzen dituen gizabanako librearen eta merkatu librearen doktrina neo-liberalak ohiko Tory kontserbadorearen ikusbideekin: komunitate ‘organikoa’-ren zentzua, betiko balioetara itzuli beharra, tradizioa eta errespektabilitatearen filosofiak, patriarkatua (emakumeen ohiko betebeharra familian), ingelestasuna nazioaren erdigune gisa...”.

Nola uztartzen ziren baina horrelako baloerak geroz eta multikulturalagoa bihurtzen ari zen garaiko Erresuma Batuko gizartearekin? Antonio Gramsci teoriarari marxista italiarraren “artikulazio” kontzeptua baliatuz esplikatu zuten Hallek Thatcherismoaren funtsezko operazio ideologikoa: “Kontzeptu giltzarria hemen ez da koherentzia”, Galfarsorok dioenez. “Tatcherrek bi pentsamendu kontrajarri *artikulatu* zituen batasun itxura sinesgarria eskainiz, arrakastaz. Hori da hegemonia. Artikulazio hegemonikoa”.

Eta Euskal Herrian?

Nolakoa izan da Stuart Hallen eragina Euskal Herriko jarduera akademikoan? Amezagaren ustez garrantzia hartzen ari da. Duela bi aste aurkeztu zen Josu Larrinagaren tesia (*Ttakun eta scratch*) jarri du adibide gisa, baita aurki Koldo Díaz Bizkarguenaga bilbotarrak irakurriko duen *FaceGuk* tesia ere. “Hall behin baino gehiagotan aipatzen da bietan”.

Gurean marxismo klasikoago bat nagusi izan ez ote den galdetu zaionean, EHUko Gizarte eta Komunikazio Zientzien fakultateko irakasleak dio balitekeela, baina Birminghametik gurean aplikagarriak ziren nozioak hartu izan direla. “Kontua da hizkuntza bezalako gaiak, adibidez, ez dituztela hainbeste aztertu”.

Hallek ikasketa kulturalen alorrean egindako ekarpenaz hizketan, Euskal Herrian alor horretako departamentu unibertsitariorik ez dagoelako arrangura agertu du Galfarsorok. Teorialari jamaikarraren heriotzaren berri ematen duen ARGIA.COMeko albistearen iruzkinen atalean iritziak elkartrukatu dituzte Amezagak eta berak auzi horri buruz: EHUko irakasleak uste du ikerketa kulturalak presente direla Euskal Herrian, “nahiz eta izen bereko sailik ez dugun”. Eta galdetu du: “Izan beharko genuke? Ez dakit, lehenik ondo zehaztu beharko litzateke ‘*Cultural Studies*’ zer diren, izen horren azpian anabasa handia baitago. Bestetik, ezin dugu esan Euskal Herrian kultura gutxi ikertu denik, ikuspegi kritikoz gainera”.

Galfarsoro ados dago ikasketa kulturalen alorreko lan ugari plazaratzen direla esatean, eta zalantza agertu du berak ere horiek bateratzeko aukerari dagokionez. CCCS euskaldunak itxaron egin beharko duela dirudi beraz. ■

